

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

ГОДИНА СП, БРОЙ 21

СОФИЯ, 16 – 30 НОЕМВРИ 2002 г.

ЦЕНА 0,50 лв.

http://synpress.bglink.net, e-mail: synpress@bglink.net

• Забравеният патриарх

стр. 3

• Възходящите степени на любовта – психология и богословие на брака

стр. 4

• Какво се крие зад училищните програми за полово възпитание

стр. 5

• Любовта Христова – митрополит Антоний Сурожки

стр. 6

• Необходимостта от венчание

• За благодарността

стр. 6

• Съгласието в семейството – старецът Паисий Светогорски

стр. 7

Въведение на Пресвета Богородица

Въведение на Св. Богородица. Стенопис от Панселинос в храма „Протатон“, Карей, Св. Гора (около 1290 г.)

Празникът се посвещава на християнското семейство. Предназначението на това посвещаване е: да се изтъква какво е и какво трябва да бъде християнското семейство, какво е неговото значение и кои са предпоставките и условията за едно здраво семейство, за един истински безтит християнски семеен живот.

Но какво собствено е семейството?

Християнското семейство е Нова ковчез в потопа

на живота. То е школа за здрави семейни добродетели – на чиста любов, съпружеска вяроност, мир, трудолюбие, целомъдрост и пр. То е домашна църква, в която се служи Богу, възнасят се молитви и се слави Божият член. Тук, в християнския дом, гори кандилото на вяроата и благочестието.

Макариополски епископ д-р НИКОЛАЙ Из „Слово за Въведение Богородично“

130 години от избирането на първия български екзарх Антим и от обявяването на схизмата
210 години от раждането и 125 години от кончината на Йерусалимския патриарх Кирил II

Екзархията, схизмата и патриарх Кирил II Йерусалимски

През настоящата година се навършиха 130 години от събитията знаменателни за новата история на Българската църква, а и за историята ни като цяло: избирането на първия ни екзарх – Антим I (16 февруари 1872 г.) и последвалото обявяване на Българската църква за схизматична от големия събор в Цариград (16 септември 1872 г.).

Тази забележителна годишнина не беше отбелязана по достойнство нито в медии, нито в научните среди, а важноста на темата заслужава много по-голямо внимание. Защото и до днес този тъй съществен период от нашето Възраждане продължава да стои недоизяснен и недоосмислен.

Казанонното и повърхностно гълкуване на тези исторически събития се споделя от почти всички наши историци – църковни и светски, леви и десни. То гласи, че справедливата борба на българския народ за самостоятелна църква се увенчала с пълен успех в периода 1860-1872 г. (оттук и самохвалествената фраза „Българският Великден“ и пр.), че избирането на екзарха било заключителният акорд в тази победоносна борба и че схизмата е била исторически факт без особено значение. Това е мнението не само на историците, но и на мнзистивото от съвременниците на самите събития. Някои от тях дори са се радвали на схизмата. Радвали се и мнзистивото от гърците както в Цариград, така и в свободна Гърция.

Многобройни и тежки са пагубите, които схизмата нанася на българския народ. Самата Българска църква, като отпада формално от Цариградската, всъщност губи своята апостолска приемственост.

Възстановяването на самостоятелната Българска църква е било не само исторически неизбежно, но и канонично обосновано по принцип – от Гавриил Кръстевич. Практическото реализиране на този принцип обаче е изисквало да се действа по далновиден сволоношен път. Времето е работело за българите, които през тези десетилетия са в небивал светски възход: икономически, демографски, просветен и пр.

Малцина разбирали същността на събитията. Сред тези малцинства са били: от българите – Гавриил

Кръстевич, от гърците – Елефтериос Вензелос, от русите – граф Игнатиев, от турците – Митхад паша и неговият предшественик Али паша. Те са знаели, че в тази политическа игра с църковни средства истинските губещи са съвместно българите и гърците, а истински печелещите остават турците.

Българската схизма е забележителен триумф за османската дипломация и историческо поражение за Православието

През решителните следващи седем десетилетия църковната схизма ще разделя българите и гърци. Благодарение на този далновиден стратегически ход турците съумяват да постигнат иначе невъзможното: да задържат православната столица Цариград, да останат в Европа и да продължат да бъдат важна от геополитическо значение страна.

Някои от гърците са пагубите, които схизмата нанася на българския народ. Самата Българска църква, като отпада формално от Цариградската, всъщност губи своята апостолска приемственост.

Възстановяването на самостоятелната Българска църква е било не само исторически неизбежно, но и канонично обосновано по принцип – от Гавриил Кръстевич. Практическото реализиране на този принцип обаче е изисквало да се действа по далновиден сволоношен път. Времето е работело за българите, които през тези десетилетия са в небивал светски възход: икономически, демографски, просветен и пр.

Малцина разбирали същността на събитията. Сред тези малцинства са били: от българите – Гавриил

Бракът като път на спасение

Едва ли има въпрос, на който да са посветили трудовете си толкова много богослови, философи, антрополози, социолози, писатели, художници и т.н., както въпроса за любовта между мъжа и жената. Логично е след толкова „задълбочени изследвания“ да сме станали специалисти по този въпрос и наистина се мислим за таква, но статистиките и личният ни опит говорят недвусмислено за пълния ни провал в тази област. Процентът на разводи, фактически разпадналите се семейства, съжителстващите без брак двойки и несемеините хора е толкова голям, че „нормалните семейства“ вече отдавна не са норма, а изключение. Какво ли не опитваме: свободни съжителства, свободни бракове, полигамия, а чувството за самота и празнота си остава. Все по-ясно осъзнаваме, че онова, от което всъщност се нуждаем, е духовна близост, взаимна предавност и отдаленост. Същевременно сме абсолютни неспособни да обичаме и да изградим дълготрайни, пълноценни и удовлетворяващи ни взаимоотношения, защото ги градим на пещчливата основа на нашите изкривени разбираня за любов, вместо на любовта, такава каквато Бог ни я разкрива (вж. 1 Кор. 13 гл.).

Днес дори онзи, които имат решимостта да изградят добро семейство, не знаят как да го направят. Със загубата на целомъдростта сме загубили самото основание и цел на брака.

Дори благополучните семейства днес нямат разбираня за семейството като път на спасение, като служение на ближния, семейството като малка Христова църква в която всеки се спасява в Христа, един друг се освещаваме и си съдействаме в тежкото дело на спасението. Малка църква, в която също както в Голямата има богоустановена йерархия и богоустановени правила на взаимоотношения. Положението няма да се оправи, докато не се обърнем към „старомодните“ християнски ценности и не започнем осъзнато да изградяме интимните си взаимоотношения така, както Бог ги е замислил и установил. Само семейство, изградено на любов в Господа и отговорност пред Не-

го, може да устои на времето и на неизбежните изпитания от различен род. Бракът не е дар, който получаваме в сватобния си ден и от който скоро се разочароваме. Не е постигната цел, а път за постигане на целта. Бракът е дълъг и сложен процес. През годините се появяват различни изпитания: нов дом, деца, болести, нова работа, загуби... Те развият различни аспекти от брака и позволяват на съпрузите все по-добре да се опознават и да си взаимодействат, разбира се, ако посрещат изпитанията с вяроа. Тогава с Божия помощ изкушенията, които неизбежно съпътстват семейния живот, могат да се превърнат от „камък за претъпяване“ в „камък за издигане“.

На стр. 4

На стр. 3

ХРОНИКА

България

Патриаршески служения

С изключителна тържественост на 19 октомври Негово Светейшество Българският патриарх и Софийският митрополит Максим бе посрещнат в град Перник, където по случай празника на храма „Св. Йоан Рилски“ той от-

служи света Златоустова литургия в съслужение с Негово Високопреосвещенство митрополит Геласий, Негово Преосвещенство Неполският епископ Николай, протосингел на Софийската митрополия архим. Йоан и храмо-

вото духовенство. Денят на преподобни Йоан Рилски е познат и на целия град.

На този ден благословие лично от Негово Светейшество взе и президентът на България г-н Георги Първанов.

На 11 ноември в Обрдовския манастир „Св. Мина“ Негово Светейшество Българският патриарх и Софийският митрополит Максим отслужи тържествена св. Литургия. В службата взеха участие Негово

Високопреосвещенство митрополит Геласий, Негово Високопреподобие архимандрит Йоан, протосингел на Софийската митрополия, и храмовото духовенство.

Тържествено слово

произнесе Негово Светейшество, след което бе извършен празничен водосвет в присъствието на изключително голям брой поклонници на светата обител.

Софийска митрополия

Празник на Варненска и Великопреславска епархия

От 30 октомври до 2 ноември Варненска и Великопреславска епархия отбелязва своята 130-годишнина. Скъпи гости на тържествата бяха Негово Светейшество Българският патриарх Максим и членове на Св. Синод, както и гости от Гръцката православна църква.

Празниците започнаха на 30 октомври в гр. Търговище, когато тържествено бе отбелязана 65-годишнината на храма „Св. Иван Рилски“. Св. Литургия бе отслужена от Негово Високопреосвещенство Варненския и Великопреславски митрополит Кирил в съслужение със синодалните архиереи: митрополит Геласий, Русенски митрополит Неофит, Ловчански митрополит Гавриил, Еласонския митрополит Василий от Еладската църква, както и архимандрит Нектарий, игумен на манастира „Св. Троица“, Олимп. По време на Божествената литургия Негово Светейшество Българският патриарх Максим и Врачанският митрополит Калиник се молиха в св. олтар.

След св. служба патриарх Максим произнесе приветствено слово и бе отслужена панихида по случай 30 години от кончината на Северноамериканския и Австралийският митрополит Андрей, чиито останки се покояват в притворна на храма. Високите църковни гости бяха приети от кмета на община Търговище д-р Краси-

мир Мирев, след което се състоя празничен обяд. Следобед гостите отпътуваха за престолния град на епархията – Варна, където празненствата продължиха.

На 1 ноември – Ден на народните будители – в митрополитския катедрален храм „Успение Богородично“ в гр. Варна Негово Светейшество, синодалните архиереи и гостите отслужиха св. Литургия, след което и панихида в памет на предъвзгладявалите епархията магистри митрополити Симеон и Йосиф. Патриарх Максим се обърна с архипастирско слово към кириарха на богохораната Варненска и Великопреславска епархия – Негово Високопреосвещенство митрополит Кирил, както и към присъстващите на св. служба ръководители на града и богомолния народ.

На тържествено обяд по повод 130-годишнината на епархията поздравления и тостове произнесе патриарх Максим, митрополит Кирил, кметът на града, гостите от Еладската църква и много от присъстващите.

Същия ден следобед бе открита научната конференция „130 години Варненска и Преславска епархия“, организирана от Варненската и Великопреславска св. Митрополия и от Териториална дирекция „Държавен архив“ – гр. Варна. Приветствия и пожелания за плодотворна научна дейност към участниците в конференцията

отпратиха Негово Светейшество Българският патриарх Максим, Варненският и Великопреславски митрополит Кирил и кметът на гр. Варна.

Вечерта гостите присъстваха при освещаването на основния камък на бъдещия параклис във Варненския свободен университет, извършено от Негово Високопреосвещенство Варненския и Великопреславски митрополит Кирил и местното духовенство.

С приветствено слово по случай Деня на народните будители – 1 ноември – към студентите се обърна митрополит Кирил.

Гостите присъстваха и при полагането на основите на бъдещата университетска библиотека, както и на празничния концерт, изпълнен от възпитаници на университета. На празника на народните будители участваха много известни български творци, интелектуалци, артисти и журналисти, като Евтим Евтимов, Вили Цанков, Георги Черкелов, Красимира Колдамова, Елка Няголова, Андрей Пантев, Хачо Бояджиев, Виктор Гилтяй, Хайгашот Хагана и др., които с топли напътствени слова се обърнаха към студентите.

Красивият празник на духа и науката под девиза „Как ще спасим България“ завърши с мощно и обнадеждаващо „Многая и благая лета“.

Архим. БОРИС

На 16 ноември Негово Високопреосвещенство Неврокопският митрополит Натанаил навърши 50 благословени години.

Като го поздравяваме по случай юбилей, му пожелаваме здраве, бодрост и подкрепа свише в неговото нелеко и отговорно служение. На многая лета, владико!

Видинският митрополит Дометиан благодари на всички поздравили го по случай 70-годишния му юбилей и молитства пред Всеподателя Бога за тяхното здраве и успехи.

Вести от Русенска епархия

На 6 октомври Негово Високопреосвещенство Русенският митрополит Неофит отслужи св. Литургия в храм „Св. Димитър“, с. Горно Абланово, Русенско. След службата Високопреосвещеният митрополит освети новопостроената цешма в двора на храма. Дарител на средствата за цешмата и извършения ремонт в храма е известният канадски бизнесмен от български произход Игнат Канев, който е роден в Горно Абланово и празнуваше 76-ия си рожден ден.

На литургията молитвено присъства и произнесе вдъхновено слово Негово Преосвещенство Траянопольският епископ Иларион, патриаршеки викарий, както и г-н Игнат Канев и съпругата му. Семейство Каневе обяви ново дарение за продължаване на ремонта на храма.

На 13 октомври се навършиха 6 месеца от кончината на блаженопочившия Проватски епископ Антоний. По този повод Високопреосвещеният Русенски митрополит Неофит отслужи заупокойна св. Литургия и панихида в русенския храм „Св. Николай“, последвана от поклонение на гроба на епископ Антоний в двора на храма.

В навечерието на празника на св. Петка Търновска митрополит Неофит отслужи празнична вечерня в русенския храм „Св. Петка“.

На следващия ден – 14 октомври, Петковден, Високопреосвещеният митро-

полит отслужи св. Литургия в храм „Св. Параскева“, гр. Звезд. След литургията митрополит Неофит беше поздравен от кмета на града.

На 26 октомври, Димитровден, митрополит Неофит отслужи св. Литургия в храм „Св. Димитър“, гр. Сливо поле, в съслужение с сик. Марин Радков, снорийски свещеник и дякон Йордан Бойчев. Преди литургията Високопреосвещеният митрополит освети нова плоча на св. Престол, тъй като старата е била счупена по време на ремонта на храма.

Вечерта на 26 октомври, в навечерието на храмовия празник на Басарбовския скален манастир Високопреосвещеният Русенски митрополит Неофит молитвено присъства на вечернята в манастира, която беше отслужена от игумена на обителта Високопреподобния архимандрит Виктор, йеромонах Висарийон и свещ. Добромир Димитров. По време на богослужението беше изнесена плащаницата, на която е изобразено усещението на св. Димитрий Басарбовски. Пред нея беше прочетен акатист към преподобния.

На следващия ден – 27 октомври, Св. Димитрий Басарбовски – Негово Високопреосвещенство Русенският митрополит Неофит отслужи св. Литургия в скалната църква на манастира в съслужение с йеромонах Емилиан, йеромонах Висарийон, свещ. Валентин Дробев, свещ. Светослав Христов и свещ. Добромир

Димитров. Преди службата за четци бяха постригани три деца от неделното училище в с. Басарбово.

След литургията Високопреосвещеният митрополит извърши водосвет на двора на манастира и освети новите стенописи, наричани на вѣншната фасада на скалните килии от свещ. Добромир Димитров, снорийски свещеник в селото, който с завършил иконография в Православния богословски факултет при ВТУ „Св. Кирил и Методий“. На стенописите са изобразени образите на св. Димитрий Басарбовски, стълпниците Даниил, Симеон и Алийи, както и светци, свързани със скалните обители по поречието на р. Русенски Лом – св. Йоаким, патриарх Търновски и св. Софроний Български.

Тази година манастирът посрещна своите гости ремонтiran и обновен благодарение усилията на игумена архимандрит Виктор, братята на светата обител и множеството доброжелатели и спомоществатели.

Благодарение на хубавото време и услужливостта на градския транспорт обителта беше посетена от многоброен богомолен народ от Русе и региона. Радостното е, че манастирът в последно време се превръща в притегателен духовен център за русенци и се посещаваше от много хора, търсещи покой за душите си и желаещи да се поклонят пред чудотворната икона на преподобния Димитрий Басарбовски.

Ангел МЛАДЕНОВ

Православни четения в Бургас

По случай празника на град Бургас – деня на св. Николай Мирликийски – Православен духовно-просветен център „Свето Възнесение Господне“ при

катедралния храм „Св. Кирил и Методий“ с благословението на Негово Високопреосвещенство Сливенски митрополит Йоанкиев организира на 3.XII образо-

вателни четения по православно красноречие. Съорганизатори на мероприятията са Община Бургас и Бургаският свободен университет. ЦВ

МИЛМЕКС
ШОКОЛАДОВИ БОНБони

За първи път – шоколадови изделия за пости – изцяло на растителна основа.

Набираме дистрибутори от цялата страна.

За контакти:
София, ул. „Брегалница“ № 70, тел. 931 02 90, 31 87 50.

НОВИ КНИГИ

Излезе от печат книгата „Живот в Истината“ от отец Грозю Грозев

Книгата съдържа 50 заглавия, поместени в 150 страници, и прекрасен предговор от Георги Цанков.

Книгата представя художествени есета из евангелските религиозно-нравствени истини, разкрити от Господа Бога Исуса Христа, към Когото са пропъти със силна вяра, благоговейна обич и сърдечно преклонение. Есетата напомнят хубавите, прочувствени, не продължителни проповеди на автора от амвона на храм-паметник „Св. Александър Невски“. Четат се леско, увлекателно и оставят в съзнанието на читателя прочувствен траен спомен.

Да бъде благословен авторът и перото му. С пожелание и занапред да пише със същия ентузиазъм и любов към Спасителя Господа Бога нашего Исуса Христа.

† Траянопольски епископ Иларион

Екзархията, схизмата и патриарх Кирил II Йерусалимски

От стр. 1

В рамките на Османската империя през този период те са били съвместно фаворизирани за сметка на гърците, които вече са имали създадена държава и остра политическа вражда с турците.

Революционните деяния (Великденската акция от 1860 г., диверсията с унгарското движение и пр.) на пръв поглед са много успешни, защото ускоряват процесите в тяхното краткосрочно измерение. Но в дългосрочен и в духовен план те са пагубни.

Възродената Българска църква се конституира с един самоволен акт без да се спазва каноничната процедура и йерархията (свещеночалието). Как след това тази Църква ще отстоява каноничност и свещеночалие спрямо собствения си народ? Няма ли да стане заложник на политиката, на светското национално начало, което играе водеща роля в нейното учредяване?

Учредяването на Екзархията е безспорен светски триумф за Българската църква, но в същинско църковно отношение това е пирова победа.

Многобройни са пагубите, които схизмата донася за България

Интересно е, че досега тези пагуби не са били предмет на задълбочено осмисляне или поне на системно изследване.

Самото състояние на схизма – колкото и вината за това състояние да е поделена между двете враждуващи страни – е едно всепроникващо зло. Няма аршин, с който да измерим безбройните поражения, нанесени върху българството, а и върху цялото Православие от това зло. То е навсякъде – в съзнанията на милионите люде, в отношението им към вярата, към Църквата, към самите себе си, към всяко нещо. Неизмеримо, но отровно въздействие, чийто вкус по-късно ще срещнем при всички български национални катастрофи.

Състоянието на схизма поставя Българската църква в състояние на формална канонична изолация за седем решителни десетилетия. По ирония на историческата съдба винагието на схизмата (в началото на 1945 г.) съвпада точно с идването на власт в България на антицърковния комунистически режим. Падането на комунистическия режим след 1989 г. пък беше последвано от вътрешен разкол в Църквата ни. Иначе казано

Състоянието на схизма поставя Българската църква в състояние на формална канонична изолация за седем решителни десетилетия. По ирония на историческата съдба винагието на схизмата (в началото на 1945 г.) съвпада точно с идването на власт в България на антицърковния комунистически режим. Падането на комунистическия режим след 1989 г. пък беше последвано от вътрешен разкол в Църквата ни. Иначе казано

от схизмата в 1872 г. насам Българската църква живее при ненормални обстоятелства

Десетилетията на схизмата (1872-1945) са време на относителна изолация за Екзархията по отношение на канонично общение с нейните сестри-църкви в

лоното на Православие. Това води до забавяне в богословското развитие на българското духовенство, силно ограничени контакти със световното Православие, намален престиж на Църквата и липсата на опора до време на многобройните ѝ конфликти със светската власт.

Схизмата е разцепление не само между българите и гърците, но и вътре в самата българска общност. Вярно е, че голямото мнозинство от българския народ застава на страната на Екзархията, но едно значимо малцинство остава вярно на Цариградската патриаршия. Разделението между „екзархисти“ и „патриархисти“ често минава вътре през семействата: деди се син от баща; брат от брат. Това деление преци на единството на българския народ, а в редица случаи става причина и за гръческо от страна на „патриархистите“. Обикновено те биват заклеимявани за „предатели“, но в много случаи става дума за сериозен вътрешен конфликт между националния и каноничната православна съвест.

Всъщност най-заслужилите измежду деятелите за самостойна Българска църква – тихият герой Гаврил Кръстевич – в крайна сметка остава верен на Патриаршията. Само огромният му престиж и безспорните му заслуги не позволяват да бъде обвиняван в национално „предателство“. Но този пример е показателен – мнозина от най-чистите патриоти и най-дълбоките умове ще останат формално извън Българската църква.

Всички тези отрицателни въздействия върху българската кауза и върху каузата на Православие, а и много други, са били предвидени от далновидните и отговорни личности, които са били против схизмата.

Сред тях особено място заема Йерусалимският патриарх Кирил II.

След като в началото на 1872 г. българите избрали свой църковен свещеночалиник – първия екзарх – в Цариград се свиква голям събор, който взема решение за обявяване на новостъздадената Българска екзархия за схизматична. Този събор е много представителен. Тук са и четиримата източни православни патриарси: Цариградският, Александрийският, Антиохийският и Йерусалимският. Но решението им не е взето единодушно. Само трима подписват решението на събора. Четвъртият не е съгласен и напуска Цариград – това е Йерусалимският патриарх Кирил II.

Тази смела позиция му струва много. Етнически гърък, той бива нарочен за враг на единството от своите събратя. Нивверният от Йерусалимската катедра, беловластия и многозаслужил патриарх е арестуван,

хвърлен в затвор, изгнан. Той ще умре пет години по-късно – в нощта на 17 срещу 18 август 1877 г.

Българите не отбелязват с нищо тази смърт. По това време те са заети с друго – руско-турската Освободителна война.

Патриархът е забравен

Това забвение продължава и до днес. Гърците не го тажат, защото го смятат

за „предател“. Българите също не го тажат, макар че е пострадал заради тях. На него не е посветено нито едно българско историческо или биографично изследване. Неговото име не носи нито една улица. Не му е издигнат нито един паметник, не е поставена нито една паметна плоча.

Дали това е от неблагодарност? Дали е просто от незнание? По-скоро е

второто, което води до гървото. Нашите историци просто не са си свършили работата качествено и в дълбочина.

Забвенията на патриарх Кирил II Йерусалимски е важен белег за ограничеността на българската историческа наука, а оттам и на историческата ни памет.

Но има и още нещо. В крайна сметка се оказва, че в историческа перспектива

Кирил II е бил прав. Влигането на схизмата през 1945 г. показва, че тя не е била задължителна в 1872 г. – компромисът между двете страни е бил възможен още тогава. Достатъчно е било двете страни да потърсят мира и разбирателството помежду си, да видят колко повърхностно е онова, което ги разделя, и колко много е това, което ги свързва: Православие.

Забравеният патриарх

„Блажени миротворците, защото те ще се нарекат синове Божи.“

(Мат. 5:9)

Кирил II Йерусалимски (в мире Константинос Критикос) е роден в 1792 г. на остров Самос. За отбелязване е, че същият остров по-късно ще бъде даден за владение на княз Стефан Богориди, който ще прати там за управител Гаврил Кръстевич. През 1816 г. Константинос е ръкоположен за дякон, след това за презвитер, става игумен на манастир. В 1835 г. става Севастийски архиепископ, а в 1838 г. – Лидийски архиепископ. В 1845 г. е избран за Йерусалимски патриарх и остава престоен на Сионската църква до 1872 г. По време на това продължително светилство Кирил II развива забележителна дейност: съхранява Йерусалимските светини в ръцете на православните срещу опитите на католиците, особено в 1853 г., да завладеят някои палестински светини; в 1855 г. основава Богословското училище „Св. Кръст“ със задача да подготви образовани клирици за Йерусалимската църква; възстановява много храмове и манастири; основава печатница за църковна и просветителска литература, предназначена за Сирия и Палестина; основава многобройни православни гръцки и арабски училища в тези страни, включително девически училища в Йерусалим, Яфа, Цариград и пр.; поддържа многобройни стипендианти и осигурява множество сираци. Както и своите предшественици Кирил II поддържа много добри отношения с руската мисия в Св. Места и извлича от това значителни изгоди за Йерусалимската църква.

Всички тези заслуги биват забравени и отгечени, когато в българо-гръцката църковна разпра той категорично се противопоставя на схизмата. Това се гълкува от всички в смисъл, че „застанал на страната на българите“ и му коства нивверването от патриаршеския престол.

На 14 септември 1872 г. Кирил II напуска събора в Цариград с параход за Яфа и Йерусалим. Д-р Христо Стамболски, един от деятелите на цариградския български кръг и на църковната борба, отбелязва в своите мемоари един интересен факт за противобългарския църковен събор.

„Припознатият от Патриаршията за Врачански владика, извергът българин Паисий (Палисев) за да покаже по-релефно своето усърдие и своята солидарност с гърците и своята преданост към Патриаршията им ... предлагал да се полведе под същия знаменател, както и българите митрополити и екзархи им Антим, сиреч да се нивверне и йерусалимският патриарх Кирил и неговото име да се впише в ороса, за да се схизматиса и той наред с българите.“ Съборът обаче отвърлил предложението на прекаления гръколюбец Палисев.

След връщането на Кирил II в Йерусалим следват близо два месеца на издевателства и неспрестанен тормоз върху него от страна на йерусалимското гръцко духовенство. Кулинацията на тази саморазправа – нивверението му от патриаршеския престол на 12 декември 1872 г. (н. ст.) става по особено груб начин – в негово отсъствие, като не му е дадена възможност да изложи своите аргументи.

Една неподписана брошура на френски език, издадена в Цариград в 1873 г. от печатницата на вестник „Левант Таймс“ описва страданията и униженията, на които е бил подложен този многозаслужил архиепископ от страна на собствените си събратя по вяра и по народност. На 18 декември управителят на Йерусалим Назиф паша съобщава на Кирил II, че Високата порта е одобрила неговото нивверване и му нарежда незабавно да тръгне за пристанището Яфа и оттам – с правителствен кораб – за Цариград. Когато старият патриарх се връща от кокака на пашата в патриаршията, монасите бият камбаната „на умряло“.

Още същата вечер, по настояване на монасите, пашата отменя двудневния срок, който е дал преди това на Кирил II, и го изпраща с военен ескорт за Яфа. Авторът на брошурата описва как старият патриарх с недоумение установява, че „по един варварски начин му се отказва да отиде, може би за последен път, да се прекръсти и да се помоли в своя храм, на който се е бил посветил още от детството си. Но да последва патриарха в Яфа; каква тъжна гледка! Верните надойдоха да го посрещнат; какво бе тяхното притеснение да видят стария патриарх обгладен с въоръжени войници, сякаш има нападение! Всички бяха изумени; сълзи се стичаха от очите им. Хлипаха и се удържа в гърдите; беше сърцераздирателна гледка. Плачът не постигна нищо; патриархът бе хвърлен в яврата като престъжник; там беше строго охраняван: едва след енергичния протест и човеколюбиво посредничество на младия американски консул г-н Хардег, беше разрешено да се влиза при двамамата при двойното условие, че там ще има винаги двама офицери и че разговорите ще стават само на арабски или турски. Това позволи на хиляди верни да намъкрат с горещите си сълзи ръката на знаменития затворник. Затворът му приличаше на курник, той остана там единадесет дни и изтърпя всевъзможни лишения...“

Кирил II е имал много поддръжници – особено сред арабите-християни, но също и сред по-високопоставените сановници, мнозина от които пострадваха заради него. Така например гръцкият консул в Йерусалим Т. Ксенос е бил отзован от своето правителство за това, че е показал недостатъчно усърдие в преследването на патриарха. Същата съдба сполетява и каймакамина на Яфа. Кадията на Йерусалим за малко е щял да сподели същата участ.

В книгата „Видрица“ на поп Минео Кънчев срещаме неочаквано свидетелство за това как са били преследвани верните на патриарх Кирил II. По време на заточението на о. Мичко Кънчев в Диярбекър в едно свое писмо от едн., от православните араби, от Йерусалим, от село Рибия (Ариматея). Неговата погрешка, че поддръжал йерусалимския патриарх Кирила, който не прие да поднесе схизмата. И той при нас, има отъхъ 5 души слуги, които му принасят едно-друго, много богата и много мрази гърците...“

Примемкият на Кирил II на йерусалимския престол – Проколий – се задържал там малко повече от две години. На 26 февруари 1875 г. главно под влияние на православното арабско население и духовенството му той бил ниввернат. Арабските първенци от Йерусалим помолвили бившия патриарх Кирил да се кандидатира за овакантен престол, но с пастирско послание, публикувано във вестниците, той отклонил тази покана под предлог на старост.

Брошурата от 1873 г. завършва с риторичния въпрос: „Цариградският патриарх Антим VI проповядваше разделението в Христ; Йерусалимският патриарх Кирил се пожертва заради мира. Кой от двамата послужи по-добре на Евангелието, човечеството и цивилизацията?“

Отговорът на този въпрос ни отпраща към блаженството на миротворците, а това е най-добрата епитафия за този достоен архиепископ.

Страницата подготви Георги ТОДОРОВ

Бракът като път на спасение

От стр. 1

Неслучайно, предвид високото назначение, което е дал на човека още при сътворението му, Бог казва: „не е добро за човека да бъде сам; да му сътворим помощник, нему подобен“ (Бит. 2:18). Тогава е установен и законът на брака и семейния живот: „не остави човек баща си и майка си и ще се прилепи към жена си, и ще бъдат двамата една плът“ – едно цяло. Тази пределна близост и отдаленост не само че не е ограничение за личността, а е и условие тя да се осъществи в плътта. В брака, в това най-близко съжителство, най-ярко изпъкват нашите страсти и недостатъци. Но в атмосфера на безусловна любов и търпимост и най-лесно могат да се изправят. Тук, сред хората, които се познават пределно добре, най-лесно можем да открием и своите дарби от Бога и с помощта и поддръжката на близките си най-добре да ги развием и оделотворим.

Семейството е мястото, където започваме да се упражняваме в християнство. То е и

мерило за нашата праведност

Не е особено трудно да съумеем да си добър християнин в неделя до обяд, но в семейството трябва да си християнин 7 дни от седмицата по 24 часа в денонощието. Това е и трудно, и лесно: трудно, защото не можеш просто да наденеш маската на благочестието, когато става въпрос за толкова близко съприкосновение и за толкова дълго време, и лесно, защото това са хора, с които естествено си свързан – „плът от плътта ти“ и „кръв от кръвта ти“.

За християните, които вече са семейни и отглеждат деца, въпросът не трябва да е: как да сведа до минимум семейните си задължения, за да съм свободен да вода „по-духовен“ живот, а – как да съхраня и умножа в семейния си живот любовта към Бога и към ближния.

Веднъж семен мъж попитал духовен старец: „Как мога, живеейки в света, да пребивавам винаги в Божия дух?“ Старецът отговорил: „Прави всичко като съработник на Божните дела“. Да бъдеш съработник на Бога в създаването на християнско семейство и отглеждането на деца е грандиозна и свята роля.

Християнският живот е **живот по образ Божий**

(по образа на единия Бог в три Лица), живот заедно с другите. За повечето от нас християнски живот означава живот в една или друга общност. Дори отшелниците по правило живеят едновременно десетилетия в „общезитие“, преди да се уеди-

нат за отшелничество. Както казва преподобният Силуан: „Моят брат е моят живот.“ Семейният може да каже (и това е единствено правилната богословска обоснова на семейния живот): „Моята съпруга (или моят съпруг) и децата ми са моят живот. Те са съдържанието на живота ми; живеяйки с тях, аз се уча на Христовата любов.“ Отношенията ни с хората, с които живеем са критерий за нашето духовно здраве. Няма друг критерий. За тези, които живеят в света, семейният живот е мерило за християнския живот. Всичко, което правим в семей-

ството си, има буквално вечна стойност.

Лосието бракове

не могат да служат за оправдание на нехристиянски отношения у дома. Те също могат да изгълняват високото назначение, което Бог е отредил на брака. Независимо че най-вероятно са сключени против Неговата воля, от своеволие, лекомислие и суета. В брак с добър, търпелив, грибок и целомъдрен съпруг човек може да се научи на доброта, търпение, грижовност и целомъдрие. В брак със сстрихав, невъздржан и егостичен съпруг също можем да се научим на доброта, търпение, кротост, твърдост и безкористна любов. За праведника всичко е за добро и за поука, защото не живее за себе си, а живее ли – за Господа живее.

Да изгради дълбоки и искрени взаимоотношения на безусловна любов може само добрият християнин, живещ пълноценен живот, помнещ, че човек се състои не само от плът, но и от дух, защото семейният живот е преди всичко духовен живот. Затова на проблема за семейството трябва да се гледа като на проблем за завръщането на човека към Бога. Да желаш да имаш пълноценно семейство не е достатъчно. Нужно е да подлагаш всекидневно усилия сам да станеш пълноценна личност. А това е възможно само в Бога.

Александра
КАРАМИХАЛЕВА

Възходящите степени на любовта

В усвоенията на социално-икономическа криза, антигонизъм в обществени отношения, чийто ярък израз са безумните терористични атентати и „овъзмездяващите“ ги воини, все по-отчетливо се откриват признаците и на задълбочаваща се духовна криза. Корените ѝ трябва да се търсят в хода на научното познание, което реши да разбули тайните на битието, игнорирайки неговия Създател и духовното начало в човека.

Духовната криза естествено не подмина и междуличностните отношения, което рефлектира и върху брака. Все повече млади хора смятат, че бракът е отживелица, една формалност, която може да се прескочи, или низ от компромиси, в който никоя страна не е щастлива. Според Ерих Фром, известен американски психолог и социолог, в духа на нашето време процъфтява моделът на любовта като

„пакет от споразумения“, а щастливият брак се идентифицира с идеала на безпечно функционираща скип. Екинният дух, взаимната търпимост (не като търпение, а като непрекъсване на личното пространство на другия) са в пълен синхрон с тенденциите на едно потребителско общество. Вместо среща на любовта между две личности, бракът се превръща в прибищежи на самотни и неудовлетворени консуматори.

Причините за пресушаването на брака и любовта отново можем да потърсим в опита на човешкия разум да сведе човешката личност до психофизично същество и да разбули „великата тайна“, както определя брака ап. Павел в Посланието до ефесциан, извън изкупителното дело на Любовта Божия – Боговъплъщението.

Така тълкуванията за брака и любовта се подчиниха изцяло на познанието върху плътта и психиката на човека. Този път по и модерната психология. Подчертавайки огромното значение на формирането на личността и нейната цялост, тя начело със своя родоначалник Зигмунд Фройд, допусна в пътешествие в несъзнателната област, за да завоюва нови територии за съзнателния „Аз“. Походът на психоанализата обаче се увенчава със съмнителна победа, защото областта на съзнателния „Аз“ се разширява единствено с легализиране на нагоните и страстите, които най-лесно намират своето оправдание и възможност за безпрепят-

ствено удовлетворяване в принципна на удовлетворително. Познанието за нагоните и страстите, което извлича т. нар. „дълбинна“ психология, й дава „основание“ да предложи своето тълкуване за любовта като възпрепятствана сексуалност. Да я сведе и огранича до сублимация на сексуалната енергия на нагоните. По този начин се прокарва идеята за пълно и безпрепятствено удовлетворяване на всички инстинктивни желаниа като условие за душевно здраве и щастие.

Но модерната психология в лицето на известния психотерапевт Виктор Франкъл прави решителен завои и завръщане в лоното на учението за многопластовостта на човешката личност, като тяло, душа и дух. Бракът вече е разглеждан като среща на любовта между две личности. Психологията се изправя пред необходимостта да анализира любовта в нейните три възможни форми, обусловени от трите битийни пласта на човека. Тя ги разглежда и разкрива като отношения към трите измерения на човешката личност.

Сега вече сексуалната любов се разглежда като най-примитивна. В основата ѝ е сексуалното желание, а обект е тялото. Друга форма, която психологията различава и която съответства на душевния, психичен пласт в човека, е еротичната – тя прониква по-дълбоко до душевността на другия и е известна като влюбване.

Често чисто физическото привличане или влюбването в душевните качества на партньора се смятат за достатъчно условие за сключаване на брак, но поради мимолетността на изпитаните чувства той бързо се разпада. Защо? Физическото състояние на сексуална възбуда е мимолетно, сексуалното желание угасва в момента на неговото удовлетворяване, състоянието на влюбеност, макар и да прониква зад физическите качества, обикновено има за свой обект определени душевни качества, които ни импонират. Но и то е мимолетно, защото обектът му е нещо, което личността няма, а не самата личност като такава. Дори то не успява да достигне до сърцевината на личността, да се докосне до духовните ѝ дълбини.

Характерно за подобен тип нагласа в любовта е, че тя остава слепя за уникалността на другия, впуска се в колективното, преследва предпочитания тип и така любовта остава в плен на типичната, но безлична възнищност. Връзка, която се основава на тези мимолетни чувства, приема за нещо естествено и неизбежно, нещо повече – тя и е неизбежна. И осъществява на любов се компенсира с количеството на сексуалното удовлетворение.

Не можем да отечем, че духовната личност, формираниките своите физически и психически характеристики, добива образ. Но тези външни пластове придобиват

стойност като външен израз на нещо вътрешно. Физическата привлекателност на един човек е в състояние да даде израз на неговия характер (като нещо душевно), а характерът – на личността (като нещо духовно). Духовното намира израз и се стреми към себеизразяване в телесното и психичното. В контекста на казаното става ясно стремжът на физически зрелия човек към физическа връзка, но вече като израз на духовното отношение. И така външното впечатление от един човек е относително, без значение за това дали той ще бъде обичан. Възшност неговите индивидуални физически и психически белези придобиват някаква стойност благодарение на любовта – тя ги прави достойни за любов качества. Това трябва да ни напори критично и резервирано по отношение на усилията на козметичната индустрия и пластичната хирургия. Защото дори онова, което наричаме физически недостатък, се вписва и е част от общия образ на любима.

Преодолювайки диктата на страстната човешка природа, и психологията е принудена да признае висша форма на любовта, чийто извор е човешкият дух. Според нея любовта е свързана с дълбоко проникване в личностната структура на партньора. Тя е непосредствена нагласа към духовната личност на обичания, към неговата личност в цялата ѝ уникалност и неповторимост. Погледът на обичания сякаш прониква през физическата и психическата дреха на духовната личност. Вече става дума не за физическия тип, който ти въздейства, или душевния характер, в който може да се влюбиш, а за самия човек като несравнима с други и незаменима личност. Доколкото човек обича истински, в любовта той се стреми към неповторимото и уникалното в духовната личност на партньора.

Любовта отваря очите за идеалния образ на другия не само такъв, какъвто е, но и такъв, какъвто би могъл да бъде. Позволява ни да видим цял един свят и по този начин разширява собствения ни мироглед. Но докато ни обогатява и ощавява, тя същевременно стимулира другия, като го подтиква към реализация на онези потенциални ценности, които единствено за любовта и само в нея.

Така и психологията се издига до идеята за моногамността на истинската любов. Моногамията предполага, че партньорът се схваща в своята с нищо несравнима уникалност и неповторимост, следователно в своята духовна същност и ценност, а значи и откъд всякакви физически и душевни качества, с оглед на които всеки човек е заменен от друг носител на същите качества.

Докосвайки се до духовния пласт в човешката личност, психологията успява да преодолее едностранчивото и ограничено схващане за чо-

века като психофизическо същество и съумява от несъзнаваното като средоточие на страстите да се издигне до проблемите, които поставя сферата на духовните ценности.

Това движение на т. нар. „висинна“ психология обаче я изправя едва в подножието на „великата тайна“ на брака, защото макар и да отчита сложната многопластовост на човешкото битие, продължава едностранчиво да свежда брака до връзка, съюз или съединение между мъж и жена. Но бракът според Священото Писание е много по-сложен.

Стремжът към единение, който откриваме в любовта, не се изчерпва с общата към другия, а е насочен и към истинските висини, към Бога. Затова, когато разкриваме любовта като основанието на брака, не можем да не стигнем до Източника на любовта и Благото – Бог. Който вдъхнал тази способност на Своето творение.

„Ние – казва св. Василий Велики – по природа имаме любов. Силата да любим е вложена у нас още при първоначалното ни сътворение.“

Християнството предлага друг поглед върху семейството, който не се побира в съвременните категории „сполузуил“, „успешен“ и т. н. Той не се ограничаваше физическата връзка между мъж и жената, а реално и мистично се определя като благодатна връзка, подобна на съществуващата между Христос и Църквата.

Единението на мъжа и жената „в една плът“ в християнския брак представлява не претопяване, поглъщане или осъществяване на една личност чрез другата (в контекста на теорията на К. Г. Юнг, който говори за „съдържания“ в семейството и „съвържания“). Следва най-висшия израз на любовта, разкрит в Божиято домостроителство (икономия) за спасението на човека, при който Самият Бог снизхожда и прима плът, за да се издигне човекът и да възвърне единението си с Бога, загубено в резултат на първородния грях.

Това важи и за „домашната църква“, както св. ап. Павел нарича семейството. Принципът на икономията в „домашната църква“ се изгражда върху основата на любовта – „дълготърпелива, плътна с благодат“, любов, която не завидва, не се превъзнавя, не се гордее, не безличност, не дири своето, не се сърди, зло не мисли, на неправда се не радва, а е радна на истинна, всичко извинява, на всичко върва, на всичко се надява, всичко претърпява, любов, която никога не отпада (вж. Кор. 13:4-6).

Тази любов преодолява ограниченията на времето и пространството, свързва ни с вечността и ни прави участници в Божиято домостроителство за спасението на човека.

Мария ИВАНОВА

Какво се крие зад училищните програми за полого възпитание

През последните няколко години в българските училища значително се умножиха мероприятията, програмите и проектите, които под различна форма и наименования дават знания на нашите ученици в областта на т. нар. репродуктивно здраве – част от глобалната стратегия на здравното образование.

Най-напред, нека видим по какви начини се реализират тази здравна политика. Ежегодно, по повод на 1 декември – Ден на борбата против СПИН, 14 февруари – т. нар. „Ден на влюбените“ и 17 май – Ден за възпоманане на жертвите на СПИН, се организират масови мероприятия във всички големи български градове – концерти, хепънинги, викторини, дискотеки под егидата на Българската асоциация по семейно планиране (БАСП) и ХЕИ. Издигат се лозунги като: „Важно е какво правиш, а не кой си“, „Прави го безопасно“, „Всичко, от което се нуждаш, е любов“ (по единствената песен на Бийтълс). Принципи на организация на тези прояви е младежкото „да става шоу, да тече купонът“, т.е. голяма високателност относно сценария и провеждането им всъщност няма. Обикновено се завършва с раздаване на брошури, реклами на контрацептиви и ... презервативи. Това са епизодичните, развлекателни, доста масови, но и по-стихийни прояви.

Междувременно, във и извън училище, се финансира провеждането на образователни програми с различна продължителност, които обхващат предимно учениците от горния курс, т.е. между 14 и 19 години. Тези програми обикновено са изградени по

метода „Връстници обучават връстници“

Основната група, „ядрото“ на проекта, се състои от преподавател и 10-15 момичета и момчета, които се обучават при специални условия. Най-често това става на тренинги и семинари извън училище, под ръководството на психолози и лекари. Първоначално с помощта на специални техники се постига единствеността на групата, осигурява се доброволното сътрудничество на всички участници, отстраняват се психичните бариери и защити. Така съзнанието се отваря за безкритично възприемане на информацията. Едва тогава се преминава към усвояването на специфичните знания. След като по този начин програмата вече е стартирала, се пристъпва към прилагането на наученото, т.е. към същността ѝ част – разпространение на знанията.

Идеята, учениците сами да преподават на връстниците си, е доста успешна. Тя има няколко ос-

новни предимства.

Първо. По този начин задръжките и съпротивите, които се задействат при класическия тип урок в ситуацията учител-ученик, отпадат.

Второ. Когато деца говорят пред съучениците си, това се възприема по-скоро като споделяне, а не като преподаване. При формирането на мнения, нагласи и поведение, колкото повече харесваме даден човек и можем да се идентифицираме с него, толкова по-голямо влияние има той върху нас. Едно съобщение става по-убедително тогава, когато е представено от експерт в дадената област, когато той е симпатичен и когато няма видими области за него като носител на информацията. В случая всички това е налице: учениците са експерти (обучени са специално), връстниците им се отъждествяват с тях и се предполага, че са безкористни. И макар изложението на знанията да страда от недостатъчната компетентност или от липсата на педагогически умения, това се компенсира от тийнейджърския език и от по-голямото доверие, което събуждат.

Трето. Обучението на връстници има и още едно предимство – чрез него става възможно обхващането на максимален брой ученици, без да се ангажира допълнително специалисти.

Всъщност, тези програми съвсем не се отказват и от помощта на лекари тогава, когато това е необходимо. Във всеки регионален клон на Българската асоциация по семейно планиране и сексуално здраве и отдел „Профилактика и промоция на здраве“ при ХЕИ има определен контингент от специалисти акушер-гинеколози, които изяснят безплатни лекции и беседи и консултират класните ръководители. Те могат подробно и компетентно да обяснят на децата всичко: от анатомичните особености и болестите, предавани по полов път, до най-съвременните средства за предпазване от нежелана бременност, включително и видовете аборт. И там някъде, в подробността на тази компетентна информация, се губи

мярата

Дали наистина на учениците са необходими всички тези сведения и доколко е уместен механизъмът и физиологизъмът при разглеждането на тези проблеми? Все пак съществува известна разлика между изчерпателната лекция пред студенти по медицина и беседата пред ученици на 14-15 години. Езикът понякога е наситен с непознати за децата термини, а изброяването на видовете контрацептиви – твърде досадно. Но когато именно от позицията си на експерт лекарят намеква за

връзката на усещането за пълноценност с воденото на сексуален живот; когато твърди, че не е важно кога ще започнеш (което, разбира се, е въпрос на избор), а дали си добре подготвен, за да се предпазиш от нежелана бременност и болести; когато „сигурността“ се изтъква като едво-единствено условие, за да се изпита „пълно удовлетворение“ – посланията вече са съвсем ясни и прекалено директни. Такива са и в листовките, и в брошурите, посветени на проблемите на сексуалното възпитание.

Факт е, че проследявайки източниците на проектите за сексуално образование, стигаме до същите организации, които работят за снижаване на раждаемостта. Както е факт, че на фона на финансовите проблеми в българското образование пари за провеждането на такива програми винаги се намират.

Какви са целите?

Тези, които се афишират, са следните: 1. повишаване на здравната (вкл. и сексуалната) култура на учениците; 2. съхраняване на репродуктивното здраве на момичетата и жените; 3. намаляване на броя на абортите и на злополучните последици от тях; 4. ограничаване на разпространението на полого-преносимите заболявания и преди всичко на СПИН...

Дотук всичко звучи добре, ако не се вземат предвид някои факти. Навсякъде, където действа такива програми в т.нар. страни в преход, включително и в Русия, данните сочат увеличаване на броя на заразените със СПИН, процентно нарастване на престъпленията на сексуална основа, извършени от непълнолетни, намаляване на раждаемостта, поради нежеланието на младите хора да сключват брак и да отглеждат деца. В България прирастът на населението от 1990 г. насам е отрицателен. За 2000 г. той е 5,1 на хиляда, а за 2002 г. – 5,6 на хиляда (данни на НСИ). И в същото това време Фондът за народонаселение на ООН „допринася за националното съзряване“, като „оказва съдействие за създаване на функционираща система за снабдяване на населението с контрацептиви“. И други фактори за демографския срив – емиграцията и

застаряването на населението, разбира се, също имат значение, но основният в действителност е ниската раждаемост.

Една от най-важните последици на семейното планиране и сексуалното образование е постепенното разващане на децата и младежите чрез прилагането на принципите „Правете каквото искате, само се пазете“ и „Всеки има право на избор“. Предоставянето на правото на избор на младите хора е съвсем в духа на новото време, но ако вземем под внимание особеностите на тази въз-

раст, би трябвало сериозно да се замислим дали това е редно. Банално е да се повтаря, че това е

кризисен период

но той наистина е такъв. За няколко години детето се превръща в младеж и изменението, които настъпват, са действително драстични, непридвидими и най-важното – неконтролируеми. За всички е ясно, че младежите на 14-16 години, все още са в периода на интелектуално, емоционално и социално съзряване. Но това е процес, развива се, ставане... Кой би могъл да твърди, че решенията, взети в състояние на преход или на криза, са достатъчно зрели и отговорни, че за тях после младежите няма да съжаляват. Не е ли по-добре изборът да се отложи за времето, когато преходът е завършил, вместо да се допуснат несправими грешки в резултат на подражание или емоционална лабилност. Но за съжаление, препоръчва се обратното на логиката: нараства: изборът да се прави точно тогава, когато не може да бъде направен зрял и пълноценен избор.

Често като оправдание на тази пропаганда се изтъква основанието, че щом всичко е разрешено и достъпно, то става безинтересно и по-малко примамливо. Но това е спекулация, блъф. Така само се оттласква границата на любопитството към отклоненията като хомосексуализма и сексуалните перверзии. Всеки, който се е опитвал да се бори с някое изкушение или

страст, може да потвърди, че присматането им постепенно подчинява и отслабва волята на човека, а не ги унищожава или отблъсква. Подчинението на властта на изкушението в случая съвсем не носи победа, а жарание и поробване на човешката свобода.

Постепенното

отпадане на задръжките се поощрява и от средствата за масова информация (преди всичко от телевизията), от младежката мода и попултурата. (Достатъчно е да си припомним рекламите и клиповете на скандалния руски дует „Тату“.) Изчезването на „лъжливи“ срам е всъщност изгубване на естествените младежки сваяне на естествени морални бариери. Но бариера означава не само препятствие, а и защита! Впрочем, за морал никъде нищо не се споменава. В случая това би било излито, дори вредно за успеха на здравните програми. Абортите са нежелани само защото могат да доведат до фатални последици за здравето, но никой никъде дори не загатва, че те са убийство, т.е. изключително тежък грях, за който се носи отговорност пред Господа. Сексуалното обущване при взети предпазни мерки се рекламира като част от пълноценния живот на човека, но никой не говори за него като за блуден грях. Дори хомосексуализъм – един от содомските грехове, според новите тълкувания на проблема е само алтернативно обущване и резултат на избор, който сме длъжни да приемем с разбиране. Учениците открито се поощряват към преждевременни контакти, като се разнавява любовитството им чрез брошури, плакати и филми, повечето от които прекалено откровени, като им се обещава да изпитат едно ново удоволствие и като откриват се омаляваважат въздържанието и девствеността.

Странно, което казано, е това твърде лако и спонжирано разрушаване на чистотата и невинна представа за любовта в съзнанието на младежите и подменянето ѝ с механистични образи. Твърде груба е тази нивна в неукрепналата още душа. Твърде, твърде цинично е това „благоородно“ просвещение... Стремелът е тези програми да станат максимално ефективни. Спор за необходимостта от тях няма. Дискусия за вредата от тях няма – пътят е набелязан и връщане назад не е възможно. Получава се омъгосан кръг – предизвиква се интерес, а след това, според апологетите на сексуалното образование, се налага да се отговори на този интерес. Но в случая те допускат една основна грешка (дъяс е съвсем невинна) – смелват провокираната потребност от инфор-

мация и необходимостта от нейното директно задоволяване. Всеки здравомислещ човек знае, че не всичко, което буди интерес и любопитство, е полезно за усвояване или познаване. На децата много неща не се разрешават, за да бъде съхранено тяхното физическо здраве, от други ги предпазват, за да не се наруши емоционалното им равновесие, трети им се спестяват, защото още не могат да ги разберат... Но това се отнася не само за децата в по-ранна възраст, а и за човека изобщо, защото не всичко, което е желано и дори възможно, е полезно. Свободата да избираш предлога и възможност да преценяваш резултатите от избора си.

Работя в училище и виждам реалните последици на тази привидно благородна дейност – да се обучат децата в областта на сексуалните знания. Както когато им се говори за наркотиците – видове, начин на приемане и ефект върху психиката и организма, само се предизвиква нездраво любопитство, така и при преподаването на тези знания, вредата е по-голяма от предполагаемите ползи. Мисля, че дори някои ученици да имат определен интерес към такива знания, на други дори не би им хрумвало да се задълбочават до подробностите в лекциите и учебните помагала. Как бихме могли да отделим едините от другите, когато се препоръчва това обучение да започне още в V клас, когато децата са едва на 10 – 11 години?

Ние, възрастните, трябва да се запознаем с фактите, свързани със семейното планиране, за да видим на какви „атаки“ са подложени нашите деца, за да бъдем по-търпеливи и по-разбиращи към техните лутания и грешки и в крайна сметка, за да им помогнем.

Какви са алтернативите

Явно бے такъв вид образование на сегашния етап не може да се мисли, но поне да бъдат извадени от него всички суестияри и разващащи елементи. Да се постави акцентът върху отговорността и последиците от избора, върху моралната и духовна цена на най-вече на собствено поведение и върху готовността за бъдещата роля на съпрузи и родители.

И все пак какви са целите на сексуалното образование? Ако тръгнем от неговите резултати, става до болка ясно, че истинският „план“ е свързан главно с две неща: намаляване на раждаемостта и разващане на младежите. И е трудно да се каже кое е по-страшно: духовното или физическото унищожаване на една нация.

Митрополит Антоний Сурожки

Любовта Христова

Да любите един друго така, както Аз ви възлюбих... Тези думи достигат сърцето ни и радват душата ни, в същото време ни се струва изключително труден подвиг, когато трябва да ги изпълним, да ги възлюбим в живота. За любовта може да се говори на различни плоскости; има обичайна проява на любовта, както се обичат членовете на едно семейство, както бащата и майката обичат своите деца, както децата отговарят на тази любов, както радостната светла любов съединява младоженца и булката; това е радостта, светлината, която пронизва тъмната на обичайния живот. Но в нея има крехкост и несъвършенство. Сигурно знаете как децата са обичани от родителите, но са безсилни да отговорят на тази любов; в определени моменти – да, но не постоянно. Вие знаете, че между братята и сестрите има естествена обич, но в същото време тя не ги изпълва изцяло. Затова не бива да се твърди, че тази естествена човешка любов е изпълнение на Христовата заповед, че тя представлява Царството Божие на земята дошло в сила.

За какво тогава става дума? Христос ни казва, че трябва да любим един друг; Той не прави никакви разлики; какво иска да ни каже с това? Че трябва да ценим всеки човек, всеки срещнат, познат и непознат, чужд, привлекателен или не, като човек с вечна съдба. Това е човек, когото Бог е призвал от небитие към живот, за да направим своя неповторим принос в живота на човечеството. По човешки той може да ни ни хареса, да ни е чужд, непознат за нас – но той е извикан от Бога и поставен в света, за да внесе в него нещото, което ние не сме в състояние да внесем. И още повече: той е поставен на моя жизнен път, за да ми се открие нещо. Най-напред, за да ми се открие, моята неспособност да виждам всеки човек като икона; умеем ли да се гледаме един друг по този начин? Боя се, че не

умеем, че има хора, които са ни близки, скъпи, а другите, в най-добрия случай, са ни просто чужди.

На тези „чужди“ хора трябва да обрнем особено внимание, защото те поставят пред нас въпроса: ти с Христа ли си, или без Не-

го? Защото този човек, когото Христос възлюби до смърт кръстна, ти не шеш да го знаеш. Той ти е чужд, той ти е непознат, не ти влиза в работата; ако го нямаш на света, би ти било също така просто и хубаво. Нима това е християнска любов? Трябва да се научим, когато срещаме някой човек да го погледнем и да кажем: това е икона Христова, това е образ Божий, този човек е пратеник Божий. Той е изпратен, за да ми донесе нещо, за да постави пред мен въпрос, изискване Божие. Понякога ние можем да направим това след време; а понякога не успяваме, докато не стане късно.

Спомням си разговор с един руски свещеник от ранната емиграция, който е бил воин в Бялата армия, който всички години на емигрантския си живот беше посветил на борбата с болшевизма, който с цялата си душа отхвърляше Сталин. И в един момент той разбра, че Сталин е умрял. И в този момент с него се случило нещо, което той не

очаквал; той помислил: ами ако Бог съди Сталин така, както аз го съдех и до сега не мога да престана да го съдя?! Аз го ненавиждах; нима Бог, когато той застане пред Него, ще го срещне с ненавист, с отхвърляне, и то не временно,

а навекс?! И аз си спомням, че той ми каза как изпаднал в такъв ужас за себе си, че се втурнал в олтара, хвърлил се на колена и казал: *Господи, прости ми за ненавистта, която имах към този човек! Той сега е пред страшния съд; Господи, не приемай моето осъждане против него...* Това е крайност; това е такава положение, в което никой от нас не се намира, и дай Боже, да не попадне; но кой знае? Колко хора има, които ние не обичаме, не приемаме, отхвърляме, макар и не в такава степен...

Та нека помислим за това, на какво ниво на любовта се намираме. Намираме ли се на нивото на любовта на децата към родителите, на булката и младоженца един към друг, на неразделните приятели, на които никога не им се е налагало да се обсъбкат с болката и отрицателните качества на любимия? Или се намираме в положението на тези хора, които са заобиколени от чужди, за които *няма близък не съществува* – обичам го, доколко той не ми пречи да жи-

вям, отхвърлям го в момента, когато той застане на пътя ми... Ако можем да мислим така за когото и да било (и аз съм сигурен, че ние можем да мислим така за мнозина около нас), то ние още не сме се научили какво значат Христовите думи: *да любите един друго, както Аз ви възлюбих...* Той възлюби всекиго от нас не за неговата добродетел, не за неговата красота, не за това, че той е толкова добър, а заради това, че му е толкова нужна любов, за да стане човек, заради това – да може той да се опомни, за да стане нова твар, за да влезе в него живот...

И ето, да се погледнем един друго, макар и в нашия храм, макар и сред нашите познати, и да се запишаме: обичам ли аз този човек с такава любов? А ако не, то аз още не съм започнал да обичам с Христовата любов. И колко е страшно това, колко страшно е да си помислим: когато застана пред Бога, колкото мене ще има хора, които съм познавал цял живот, и ще кажа: тези хора никога не съм обичал, не ги обичам и не желая да ги знам. Искам да вляза в Твоя рай, Господи, там няма място за тях, както няма за тях място и в мое сърце на земята!.. Да помислим, защото тази заповед Христова: *да любите един друго, както Аз ви възлюбих* – не е обикновена заповед; тя изисква от нас съвършено нов обрат в живота. Да помислим, да помислим даже просто за този човек, който стои сега до нас: той свой ли ни е, или чужд? Той съществува ли за мене, или не съществува? А ако съществува, то в каква степен? Как?

Да помислим за това, защото онези или късно ще застанем пред Христос, който ще ни каже: *Аз заради този човек дойдох на света, заради този човек умрях на Кръста. И ако ти го отхвърляш, то отхвърляш и целия Мой подвиг на Любовта; ти по свой избор постави чужд на Мене. Амин!*

Превод

Темениужка ВИТАНОВА

За благодарността

Благодарността може да приеме много форми, но най-важното е да разпознаваме Господ във всичко, което имаме и получаваме. Неблагодарността се поражда от egoизма, а той бързо и сигурно развита път за бездушието. Благодарността започва с отношението към нея. Докато за някои всяка ябълка блести, за други – петъщата, които са останали по нея са всичко, което виждат. Затова да внимаваме да не би, лутайки се неудовлетворени в желанията си, които винаги разпознаваме като безусловна необходимост, да пропуснем да разпознаем благословенията, с които Бог щедро ни дарява и да изживем истинската радост от тях. Желанията и непосредствените ни надежди, които са така извикани от обратите на съдбата, често стават причина да губим вяра в смисъла на съществуването и да позволяваме на отчаянието да ни завладее. А Христос ни призовава да се радваме и ни дава случаи да познаем радостта.

Изглежда невъзможно радостта и щастието да се радват от благодарността. И смятаме така именно защото ни е трудно да благодарим.

Наскоро един проповедник каза, че сърце, изпълнено с благодарност е началото на величието. Всеки ден човек е изправен пред ново предизвикателство и различни трудности и да приемаме с благодарност тези моменти на изпитание е правилното решение, защото Бог освен Промислителя е и Любов. Той не допуска безцелни страдания. Колко ли пъти така, както изнери десетиминутна прокажени, е лекувал и нас, а ние подобно на деветимата дори не сме намисляли време да спрем вниманието си на това, а бързо сме преминавали към следващото си желание в молитвите си. Колко ли пъти Исус ни е викал, а ние не сме чували дори гласа Му. "Няма да ви оставя сираци" (Иоан 14:18), ни обеща. Това да Го потърсим и да Го открием, за да благодарим.

Склонни сме както да виждаме грешката на другия, а трудно да признаваме своята, така да приемаме красотата и радостта като принадлежащи повече на някой друг или намиращи се далеч, а не искаме да ги разпознаем в човека до нас и това сигурно е така, защото е толкова трудно да кажем „благодаря“.

А винаги, когато изказваме благодарност, искреността, която я съпътства, обдарява духа и има силата да успокоява натежалото сърце или да даде въздъхновение за добро дело и така по-лесно да се справим с предизвикателствата на деня. Отправената към родителите признателност е винаги навременна. Дори от кръста Исус засвидетелства това мило отношение: „както вижда майка Си и стояция там ученик, когото обичаше, казва на майка Си: жено, ето син ти! После казва на ученика: ето майка ти! И в оня час ученикът я прибра при себе си“ (Иоан 19:26-27).

Исус, който не се разгневи на човешката неблагодарност на деветимата, ни показа, че да давам, без да очаквам благодарност за това, също истинска радост и щастие. Признателността и благодарността се „отлеждат“, затова вместо да се оплакваме от трудностите и несправедливостите, които ни съпътстват, да изборим хубавите неща, с които сме надарени сега и да бъдем благодарни. Още Данте е казал, че утрито на този ден няма да изтреже никога вече и не бива да пропускате, да му се радваме. Всеки ден е нов живот.

Понякога се случва смъртта да дойде като натрапник и неочаквано да покоси нечий живот. Тя идва и при възрастните, и при младите и винаги носи огромни страдания за близките. В такива моменти винаги ни идва наум безброй неща, които сме могли да кажем или е трябвало да направим. Но вместо да се отдаваме на безплодно съжаление за неизвършеното приживе, нека отправим молитви за по-добрата задробна участ на починалите. Отгързайки Причиците, четем така: „Надявай се на Господа от все сърце и не се осланяй на своя разум. Във всичките си пътища познавай Него и Той ще оправи твоите пътеки“ (Прич. 3:5-6). И в най-голямата скръб Господ е източник на утеха и надежда. Той, който вижда падането на врачето, не отваря очи и от нашите скръби, и с думите на Псалмопевеца ни уверява, че „много са скръбите на праведника, но от всички тях Господ ще го избави“ (Пс. 33:20). Христос ни даде своя мир и надежда. Той дойде и ни даде знание за това, което ни очаква и след смъртта. Той обеща, че в дома на Отца, където има много жилища, ще има място за всички нас, за да бъдем и ние там, където е Исус (срв. Иоан 14:2-3). Така в скръбта ще намирам радост и ще сме благодарни и за надеждата, и за знанието, че смъртта не е край, защото нашият Спасител умря на кръста, за да живеем ние.

Когато обаче тъгата надделява, а трудностите те обкръжават и забравяш за какво да благодараш, виж в Евангелието на Матей призива, който Господ Исус ни отправя с любов: „Дойдете при Мене всички отрудени и обременени, и Аз ще ви успокоя; вземете Моего иго върху си и се поучете от Мене, понеже съм кръток и смирен по сърце, и ще намерите покой за души-те си“ (Мат. 11:28-29).

Елена НИКОЛОВА

Необходимостта от венчане

Толкова ли е важно семейната двойка да се венчае?

Тайнството в това се и заключава, че в него се създава семейството като един духовен организъм в благодатно съединение. Ако тайнството венчане не се извърши, то мъжът и жената живеят заедно, имат общо домакинство, но семейството като един духовен организъм нямат.

В Православната църква преходът към самостоятелен живот е ясно обозначен – той започва с венчане. Дотогава ти

си дете, дължен си да се покоряваш на родителите си, да живееш семеен живот, но в семейството на родителите си, а с венчането създаваш свое собствено семейство. Тайнството венчане започва с думите: „Ще остави човек баща си и майка си и ще се прилепи към жена си“. Това трябва да се осъзнава и от родителите, и от децата – ако венчането се е състояло, значи младите трябва да прогледат да почитат своите родител-

и, но вече да живеят за своя сметка, сами да издържат семейството си. А задължение на родителите е да не се местват в живота на младоженците, а само да се молят за тях и при необходимост да им помагат. Шом са благословили, значи са отгали детето си на неговия изборник. Разбира се, за всяка майка нейният син е най-добър от всички, както и дъщеря ѝ, и всички са убедени, че детето им заслужава по-добър живот. Но щом Господ ги е

допуснал до брак, щом тайнството венчане се е състояло, значи Бог ги е благословил за съвместен живот. Ако не е узгоден на Бога този съюз, множеството обстоятелства щяха да попречат на това тайнство да се състои. Шом Господ го е допуснал – не се съмнявай: Божи дар стое редом с теб и само чрез него можеш да се спасиш.

Протоиерей Евгений ШЕСТУН – настоятел на сарепския храм в чест на св. Сергий Радонезки

И рече старецът...

Съгласието в семейството

Често съпрузите се жалват един от друг, понеже не могат да разпознаят Божия план при многото трудности в семейството. Един се оплаква, че жена му е своенравна, друга – че мъжът ѝ е гневлив. Когато му обърнали внимание върху това, старецът се усмихнал и казал: „Е, деца, Бог по-добре от нас знае как да Си върши работата. Например, ако съпругът е „бодлив“, то Бог прави така, че съпругата да е с по-мек характер, за да не се изтрепват. Господ вижда всичко, вижда и това, че не са подхолящи за съвместен живот двама добродушни човека, защото те заспят прави!“

той е виновният и че трябва да отхвърли лошите мисли за съпругата си. Същото прави и когато дойде жена му. Ругая и нея. И ето,

са свикнали да търсят само лошото, без да забелязват доброто.

Другата категория хора прилича на пчелата.

век не се държи по-духовно, тогава ще започнат да действат духовните закони. И ще стане така: Бог ще отнеме Своята любов от бездуховния човек, за да изиска от него това, което той е длъжен да постигне в този живот.

***

Много хора не понасят изпитанията, а се оплакват. Някой простират своето недоволство и над родителите си. А какво са виновни родителите? Хората дават на потомството си това, което могат. Дават плът. А Бог дава душата. И така, да предположим, че Бог чрез човека твори човек. Какво са виновни родителите за неуспехите на детето?

***

Необходимо условие за образуването на здраво християнско семейство е бъдещите съпрузи да си намерят добър духовник, за да играе ролята на съдия-арбитър и да следи в семейството да не възникват раздори. Когато съпрузите не могат да намерят съгласие помежду си, уповавайки се на Бога, ще се обръщат към духовника. Иначе се намесват родителите на жената, родителите на мъжа, всеки настоява на своето и семейството се разрушава. Докато, ако съпрузите постигнат съгласие да имат общ духовен ръководител, семейството няма да изпадне в такива объркани ситуации.

Намерете духовник, който да се отнесе към вас с любов, и с него се съветвайте. Лечението не става от разтопяне – лекарят трябва да бъде близо до вас.

Старецът ПАИСИЙ
Светогорец

Превод

А.А. КАРАМИХАЛЕВА

че когато и двамата престанат да се упрекват един друг, любовта помежду им се връща. А на мен ми прощават, че ги хокам, защото разбирам, че целта ми е да възстановя любовта им.

***

Старай се, колкото можеш, да се отнасяш към съпругата си духовно, за да има помежду ви любов и разбирателство. Стреси се към това и в отношенията с децата си. Истински духовният човек умее да отстъпва, както твърди и св. апостол Павел (вж. Рим. 12:10). Силните са длъжни да поемат тежестите, така че да могат немощните да си отдъхнат, а не всеки – и силният и немощният – да носи своята си тежест.

***

В живота, в това число и семейния, хората могат условно да се разделият на две категории. Едините са подобни на мухи. За мухите е характерно винаги да се спират на мърсотията, подминавайки благоуханието цветя. Така и хората приличащи на мухи

Пчелата пък открива красивото и сладкото и на него се спира, като подминава нечистото. Тези хора имат добри мисли, виждат хубавото и мислят само за него. На всички, които имат обичая да обвиняват другите, в това число и съпрузите си, аз предлагам да преценят към коя категория биха искали да принадлежат и съответно да определят положението на хората, които обвиняват.

***

Нека всеки се постави на мястото на другия. За съжаление духът, който царя в наше време, изисква да завладяваме позиции със сила, а не да влизаме в положението на другия, за да му окажем съчувствие. Когато някой се постави на мястото на другия, всички проблеми се разрешават. Например: ако младата жена се постави на мястото на своята свекърва и помисли, че и тя един ден ще стане свекърва и ще се нуждае от помощта и уважението на своята снаха, няма няма да се държи по внимателно със свекърва си? Знайте, че ако чо-

Вяра, надежда и любов за боледуващите

Приветствие по повод тържествената промоция на випускниците от Медицинския колеж в Сливен за подготовка на медицински сестри и лаборанти – випуск 1999-2002 е. при Тракийския университет – гр. Стара Загора

Драги присъстващи!

Най-дълбока дияра, най-голямо вълнение, най-радостни трепети се пораждат в тези, които получават диплома за завършено образование. Затова и днешният ден се отличава със своята тържественост, сърдечност и омайност.

За всички човещи през всички времена духовната съкровищница е отворена, та всеки, който търси поука, да я намери и който желае мъдрост, да я открие. Тази вечна книга – светата Библия ни учи, че духовният бисер по-коро блести от земния диамант и духовната мощ е повишена от физическата сила.

Какво още четем там? – „Всяко си има време“ (Екл. 3:1). Време да учиш, за да успяваш, и време да работиш, за да помагаш. Време да се радваш, когато напредваш, и време да скърбиш, когато изоставаши.

И още: „Око се не насища от гледане“ на чистото, свещеното и прекрасното. „Ухо се не напълня от слушане“ на мелодичното, тихо и услаждащото. „Човек не може всичко да изкаже“ (Екл. 3:8) от силно изживяване и прекрасна гледка.

Драги абсолютни, Вие завършилите образованието си и от днес пред вас се открива ново просторно поле за работа. Вашият опит неусетно ще се обогатява, вашата ревност постепено ще се усилва, за да работите достойно и успешно в областта на здравеопазването.

Всёки от нас се нуждае от здраве, спокойствие и разбирателство. Здравото не е ли богатство за народа? Мирът не е ли спокойствие за гражданите? Разбирателството не е ли сигурност за обществото? Как да запазим здравето? Как да успеем немърните? Как да преодоляваме тревогите? Тези въпроси са жизненоважни. Отговорите са крайно трудни.

Ние внимателно следим проблемите на Министерството на здравеопазването и на Здравната каса. Те имат задълженията и носят отговорност за здравето на народа. А когато е изгубено здравето, тогава с нарушено спокойствие, тогава страда и обществото. Има много общо между здравето, мира и спокойствието. Когато човек боледува, той е изпитаният, той е разтревожен и неработоспособен. Това състояние го измъчва и тормози. И всичко това неизменно се предава на близките, на лекуващите лекари, на медицинските сестри и лаборанти.

Всезвестно е, че жаждата за живот е неутожима. Погледът за надежда – трогателен. Стремещът за помощ – силен. Трудно се зат-

варят човешките очи. В много случаи явно спира човешкото сърце. Раздялата с този живот е тайнство, пред което всеки се смирява.

Но вие ще преживявате не само трудни моменти, вие ще имате и много радостни дни. Когато продължавате живота на човека – радвайте се! Когато му възврътете надежда – успокоявайте се! Когато се върне на работното си място – веселете се!

Говори се, че светът се променя. Но кое по-точно се променя? Променят ли се вродените от Бога закони? Промени ли се човешката природа? Онова, което не подлежи на промяна, няма да се измени, и което е непреходно – няма да изчезне. Божествените закони са вечни.

В медицината, а и във всички други области на науката, човешкият разум е извършил много открития, достигнал е до велики изобретения, затова основателно изтъква големите успехи.

Но може ли човечеството днес да се похвали с успехи в морала? Може ли да отличава свещено от несвещено и нечисто от чисто (Левит 10:10). Потъпкването на морала, пренебрегването на духовни ценности води до духовна гибел и дълбока мрачнина пропаст.

Постоянно се говори за прогрес в науката, а защо не се говори за регреса в морала?

„Горко на ония, които злото наричат добро, а доброто – зло, тъмнината смятат за светлина, и светлината – за тъмнина, горчивото смятат за сладко, и сладкото – за горчиво!“ (Ис. 5:20) – говори Божията премъдрост чрез устата на пророка.

Често се срещат съблазни по вестници, списания, телевизия, Интернет, а ние сме безсилни да ги ограничим.

Какво означава тези бедствия, аварии и катастрофи в наше време, ако не зов за опомнине, че хората не вървят по правите Божии пътеки и нарушават Божия закон?

И все пак надеждата в доброто трябва да греине. Вяра следва да ви ръководи и любовта да ви вдъхновява, за да помагате на нуждаещите се, да въздържате вяра, надежда и любов на боледуващите. Вашият випуск е исторически, защото започнахте висшето си образование във второто хилядолетие, а го завършвате в третото. Винаги помнете и изпълнявайте вашата клетвация в цял живот. Вие сте надеждата на нашето общество, всеки има нужда от вас – от раждането до дълбоки старини. Вие сте в цветуща възраст, младостта ще ви улеснява във вашата работа. Аз искрено ви желая успех. На добър час!

† Сливенски митрополит
ИОАНИКИЙ

АБОНАМЕНТНА КАМПАНИЯ 2003

Абонирайте се

за официалните издания на Св. Синод на БПЦ „Църковен вестник“ и сп. „Духовна култура“

Начини за абонамент: 1. Като лично се абонирате в редакцията; 2. Като изпратите пощенски запис на адреса на редакцията, с точния Ви адрес; 3. Чрез пощенски запис по банковата сметка на Синодално издателство: БП Биохум, клон Европа – София, пл. „Св. Неделя“ № 19, б. код: 66096608, сметка: 1018147018.

Поради увеличаване на пощенските разходи Синодално издателство е призовано да увеличи от 2003 г. цените на изданието си.

ТАЛОН ЗА АБОНАМЕНТ за „Църковен вестник“ и сп. „Духовна култура“

Посочете изданието и периода от време, за което искате да се абонирате (моля, попълнете четливо с печатни букви):

Име ..... Презиме ..... Фамилия .....
гр./с. .... п. код ..... общ. ....
обл. .... ж.к. .... ул. .... № .....
бл. .... вх. .... ап. .... тел. ....

Изпратете на адреса на издателството попълнения талон за абонамент с приложена квитанция от пощенски запис или копие на платежното нареждане.
(Цените за абонамент и адресът на издателството са публикувани на 8 стр.)

130 години Батожевски девически манастир

Кога и къде е възникнал първият девически манастир в българските земи е трудно да се каже. Безспорно е обаче едно, че това е станало веднага след покръстването (865 г.) на българите и то по византийски модел. Броят на девически манастири през Средновековието е бил твърде ограничен, не се знае какъв е било тяхното вътрешно устройство, както и броят на монахините в тях. Съществуват данни за български царици, които доброволно или насилствено били изпратени в манастир. Капо монахини постъпвали и майки и сестри на видни боляри, както и девойки от градската и селска беднота.

В края на XIV в. лавината на османското завладяване на Балканите поемала и разпокъснате български земи – Търновското и Видинското царство и Добруджанското деспотство. Престанала да съществува българската обржава и Българската православна църква в лицето на Търновската патриаршия. Разрушени ограбени и опожарени били стотици манастири – мъжки и девически. Но още през XV в. родолюбивото и христоловливо кораво българско племе започнало да възобнови поруганите манастири. Възобновили били обаче само някои от мъжките обители. До първата половина на XVIII в., т. е. до началото на Възрожденската епоха не били възобновени и съответно не функционирали девически манастири в поробитите български земи.

Обаче ползват на новото време, настъпващите промени в Османската империя, материалното заложеност на българите в редица селища довели на дневен ред възпитанието и обучението на девойките. По онова време се състоята били многодетни (средно по 5-6 деца) и женската челяд нямало къде да получи елементарна грамотност, камо ли практически доминантни и стопански навици и умения, освен в тесния се левен кръг. Ето

защо някои чорбаджии и замогнали се еснафи и търговци започнали да умуват над идеята за откриване и на девически манастири, където да изпращат някои от дъщерите си. И съвсем естествено било тези обители да бъдат основани в самите населени места, за да се избегне рискът от нападения и посегателства в ония несигурни времена, а съответно и контролът на обществото да бъде по-голям.

Така през първата половина на XVIII в. (около 1738 г.) възникнал може би първият девически манастир в българските земи – Калоферският „Св. Въведение Богородично“. Неговото начало било положено от две калоферски девойки, които били замонашени от рилския тахиодит Цермонах Доротея. Първоначално те били настанени в метоха на Рилската обител, а впоследствие били изграден голям девически манастир с няколко десетки монахини и послушнички. Подобно било възникването на Сопотския девически манастир „Св. Въведение Богородично“ и на Самоковския „Покров Богородичен“.

Първият девически манастир, който възникнал в обширната по онова време Търновска епархия, бил Казанлъшкият „Св. Въведение Богородично“. Неговото основане станало през 1828 г. от монахиня Сусана Ганчева, която била възпитана и замонашена в Калоферския девически манастир. Известно време това било само метох и едва през 1844 г. се оформил като самостоятелен манастир. Вторият в епархията девически манастир „Св. Троица“ възникнал около 1830 г. в балканското Ново село (тогава Севлиево, а сега Троянско). Неговото начало положили дъщерите на двама местни първенци, които се научили на манастирски ред и приели монашеството в Калоферския девически манастир. Капо трети пореден девически манастир е Арбанашкият

„Св. Никола“, който възникнал през 1833 г. със съдействието на изумена на близкия Преображенски манастир отец Зотик и на Цермонах Герасим (родом от Арбанаси). Негова първа изуменка станала монахиня Теодора Христова от Търново, като и повечето монахини и послушнички били от старопростолия град. Характерно за този манастир е, че възникнал около възобновената енорийска църква „Св. Никола“, която дълго време била изоставена вследствие на кърджийските нападения. На четвърто място се нарежда Габровският девически манастир „Св. Благовещение Богородично“, основан по инициатива на архимандрит Йосиф Соколски – изумен на съседния Соколски манастир „Успение Пресвята Богородица“. Неговото начало положили две млади жени, които също били възпитанички на Калоферския девически манастир, където приели и монашеството. Това били Евфросиния Николова (роднина на архимандрит Йосиф Соколски) и Евфросиния Попниколова (дъщеря на поп Никола от с. Гъbene). През 1834 г. двете монахини били извикани от Калофер и настанени в къщата на габровския първенец Петър Хаджиристов. Две години по-късно се сдобили със собствен двор и жилищни помещения и фактически оттогава се смята началото на тази обител. За съжаление днес тя не съществува – била унищожена по най-варварски начин през лятото на 1959 г., когато Габрово станало окръжен град и срещу манастира започнала да строят Окръжния колежът на БКП.

В края на възрожденската епоха в Търновска епархия възникнали и два т. нар. „селмейни манастири“. Тяхното възникване е твърде необичайно и няма паралел друдже. Това са Батожевският девически манастир „Въведение Пресвята Богородица“ и Присовският девически манастир „Св. Пантелеймон“.

Основателите

Село Батожеево е разположено в началото на средното течение на река Росица, на левия ъбръг, там където тя плавно обикаля хълма „Града“...

Неизвестно откога селото разполагало с храм, посветен на „Св. Димитър“. Запомнени свещеници в него са били поп Гергин, поп Илю, поп Кою и хаджи поп Станчо. В самия край на XVIII в., по време на кърджийските размирици в Османската империя, църквата на с. Батожеево била ограбена и опожарена.

Вероятно през второто десетилетие на XIX в. (около 1817 г.) селяните възобновили храма си, но този път той бил малък, дървен и полукопан в земята. Намирал се на 4-5 м източно от олтара на сегашния храм, който бил построен през 1864 г. В него служили хаджи поп Станчо, поп Кою, поп Пенко и поп Кръстю.

Интерес за нас представлява вторият свещеник поп Кою, за който липсват подробности биографични сведения. Вероятно се родил в края на XVIII в. и като свещеник се отличавал с религиозната си строгост. През 1820 г. му се родил син Минчо, който по-късно станал виден батожевски общественик, известен като дядо Минчо Попов или още Попков. От запазени летописни родови белески може да се проследи родословното му.

Мария, третата дъщеря на дядо Минчо, е причината

за основаването на девическия манастир и първа монахиня и игуменка в него.

Когато била едва седемгодишна (1858 г.), тя тежко заболяла от едра шарка. Липсата на добри лекари и ваксина поставили малкото момиче в твърде критично състояние. На изплашените ѝ родители не останало нищо друго, освен да отправят горещи молитви към Бога, за да не отнеме свидното им чедо. При своите многобройни и горещи молитви те дали обет, че ако дъщеричката им оздравее, ще я посветят (т. е. замонашат) цял живот да служи на Бога. Не след дълго състоянието на Мария се подобрило и скоро оздравяла напълно. Богообаязливите родители благодарили на Господа за великата Мумилост и на първо време помислили за правилното възпитание и обучение на любимото си чедо.

Вкъщи малката Мария била възпитавана в истински християнски дух и с мисълта, че нейният живот е вече предопределен на Бога. В това я насърчавали не само родителите ѝ, но и брат ѝ и двете ѝ по-големи сестри. Когато брат ѝ Коста станал учител в селото, Мария била изпратена при него в мъжкото училище да получи елементарна грамотност. Тогава с нея търпеливо и в училище още няколко момичета. В края на 1860 г. брат ѝ я завел да учи известно време и в Севлиево при учителя Марин Софрониев Калугеров. След това една година учила и в

Габрово при учителя Васил Михов, след което постъпила като послушница в Габровския девически манастир при игуменката Евфросиния.

Начало

През 1865 г. Мария дошла да види родителите си, които решили окончателно да я приберат близо до себе си. След дълги уверения я склонили да не върта вече в Габрово. За целта баща ѝ решил тайно (плана му знаел само синът му Коста) да основе девически манастир в самото село.

„Манастирите хора са ги направили, казал той, защо да не направим подобно нещо и ние?“ И на следващата 1866 г., след като брат ѝ бил ръкоположен за свещеник, Мария символично, в интимна домашна обстановка, била посветена в монашеството от родителите си под името Магдалина. Дядо Минчо Попков закупил в края на селото едно място (сега средата на манастирския двор) за 450 гроша от старата батожевска фамилия Коласъзи.

През есента на 1871 г. родителите на Мария завели по най-тържествен начин дъщеря си в новоприготвеното ѝ жилище. На възвешането ѝ в бъдещия манастир били поканени много селяни от Батожеево и околните махали. След като енорийският свещеник Кръстю Иванов извършил водосвет, дядо Минчо произнесъл следното кратко слово: „Чедо! Днес изпълнихме обещанието си, което бяхме дали на Бога преди време, когато ти беше

болна от страшната болест шарка. Тогава те обрехоме да слугуваш на Господа през целия си живот, ако Той ти подари здраве и живот. Той подарил молитбата ни. Ние Му благодарим и ето сега мястото и жилището ти, което сме ти приготвили и в което молим Бога – Той да те запазва от всички злини и те подкрепя до края на живота ти тук, та да можеш достойно да изпълниш дълга, който чрез нашето обещание ти имаш към Бога! Бъди здрава, Бог да те благослови и да ти бъде закрилник и помощник! Амин!“

Мария още от 1866 г. се считала за послушница и старателно се готвела за монашески постриг. Тя била отведена от близките си в Батожевския мъжки манастир, където на 26 ноември 1872 г. отец хаджи Севастиян я постригал за монахиня под името Магдалина.

Така от късната есен на 1872 г. започнало съществуването и на Батожевския девически манастир „Въведение Богородично“ с първа игуменка монахиня Магдалина.

Обителта днес

От лятото на 1993 до есента на 1998 г. Батожевският девически манастир беше обезлюден. Поддържаше го в сравнително приличен вид ставрофорен свещениконом Илия Ив. Недялков, енорийски свещеник в с. Кръвенник и махала Селището, но живеец в с. Батожеево. На 21 ноември

1998 г. тук монашеството прие Анак Стоянова (под името Анисия), родом от Ставрек, Еленско, а дълги години живяла и работила в Горна Оряховица. Монахиня Анисия поема и игуменството, като нейна помощничка е монахиня Таисия. Новата игуменка се оказва доста енергична и решава да обнови позанемарения манастир. Парите не достигат, но тя непрекъснато е в движение, ходи и обикаля, иска и настоява, убеждава и доказва. Постепенно селвиевската обществено се активизира и на помощ се притичват различни фирми и лица, кой с каквото може. Така за близо четири години игуменката Анисия прави следните подобрения и преобразования: ремонт на покрива на двуетажната жилищна сграда; ремонт по стамте за гости; ремонт на масивната ограда и нова входна врата; поставяне на оградна мрежа откъм реката; нова чешма; направа на две циментови миса, кучешки колибики и двора настилка; нова ламаринена камбанария; нова западна врата на църквата; подмяна на електрическата инсталация на храма; нов икономас – изработен от анонимен майстор от с. Горски Горен Тръмбец; и редица други дребни подобрения. За предстоящия юбилей – 130 години от основаването на светата обител – отново на крак е видната селвиевската обществено...

Ст. н.с. д-р Христо ТЕМЕЛСКИ

ЗАПОЧНА АБОНИРАНТО ЗА 2003 г.

„Църковен вестник“	сп. „Духовна култура“
1 година ..... 21,00 лв.	1 година ..... 18,00 лв.
6 месеца ..... 10,50 лв.	6 месеца ..... 9,00 лв.
3 месеца ..... 5,25 лв.	3 месеца ..... 4,50 лв.
Цена на 1 брой ..... 0,60 лв.	Цена на 1 брой ..... 1,00 лв.

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА

СВ. СИНОД, София – 1000
ул. „Оборище“ №4
тел. 987-56-11
тел./факс 980-30-16

Главен редактор
свещ. АНГЕЛ ВЕЛИЧКОВ
Ръкописи не се връщат.

Банкова сметка на Синодално издателство на БПЦ
ТБ Бюхлям, клон Европа – София, пл. „Св. Неделя“ № 19
банков код: 660 96 608, сметка: 1018147018

Сумите да се изпращат с пощенски запис или по банкова сметка, в които да се изписва точният адрес и пощенският код на получателя!

Напомяваме, че „Църковен вестник“ съдържа свещени текстове и изображения и не бива да се използва за битови нужди.